

Rapport

Datum: 14 februari 2006
Rapportnummer: 2006/053

Klacht

Verzoekster klaagt over het optreden van het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland (hierna ook: de politie) op 4 februari 2004 in het kader van de ontruiming van kraakpanden in Westzaan.

Zij klaagt er met name over dat de politie:

de ontruiming niet heeft aangekondigd;

(een aantal) krakers slechts een half uur heeft gegeven om (hun) spullen veilig te stellen;

geen actie heeft ondernomen op verzoeksters melding dat door of vanwege de eigenaar spullen van krakers naar de vuilverbranding werden gebracht.

Verzoekster klaagt er ook over dat de politie met betrekking tot een ontruiming op 19 april 2004 van een pand te Zaandam de officier van justitie te Haarlem onjuist heeft geadviseerd en ten onrechte de opdracht van die officier van justitie tot ontruiming van het pand heeft uitgevoerd

Beoordeling

Algemeen

1. Op 31 augustus 2003 werd op een perceel in Westzaan een tweetal panden gekraakt. Na een melding bij het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland (hierna: de politie), kwam de politie ter plaatse. Op 29 januari 2004 gaf de officier van justitie te Haarlem toestemming aan de politie om de desbetreffende panden te ontruimen. De ontruiming vond plaats op 4 februari 2004. Verzoekster woonde niet in dat pand en was evenmin aanwezig bij de ontruiming. Wel had zij een deel van haar inboedel in het pand opgeslagen.

2. Op 18 april 2004 werd een pand te Zaandam gekraakt door onder meer verzoekster. Een dag later ontruimde de politie het pand in opdracht van de officier van justitie te Haarlem.

3. Verzoekster diende over beide ontruiming klachten in bij zowel de politie als bij de hoofdofficier van justitie te Haarlem.

A. Ten aanzien van het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland

De ontruiming te Westzaan op 4 februari 2004

I. Ten aanzien van het niet aankondigen van de ontruiming

1. Verzoekster klaagt er in de eerste plaats over dat de politie de ontruiming niet heeft aangekondigd. Zij voert aan dat de gekraakte panden al maanden eerder waren gekraakt en dat het dus in de rede had gelegen om de ontruiming wél aan te kondigen.
2. Uit de stukken is het volgende gebleken. Kort na de kraak is de politie ter plaatse gegaan en constateerde dat in de gekraakte gebouwen een bed, tafel en stoel waren geplaatst en dat zij verder leeg waren. De politie zag op dat moment geen aanleiding actie te ondernemen. De eigenaar van de gebouwen meldde aan de politie dat in het (niet gekraakte) hoofdgebouw antikraakwachten zaten. Eén van hen deed enige dagen later aangifte van de kraak. De gemachtigde van de krakers had zich een dag eerder tot de officier van justitie gewend met de mededeling dat de krakers bij een eventuele ontruiming een kort geding wilden aanspannen. Nadien heeft de eigenaar diverse stukken aan de politie overhandigd en zijn enkele personen nader gehoord omtrent het gebruik.
3. De korpsbeheerder heeft in reactie op de klacht te kennen gegeven dat het tevoren informeren van de krakers over een ontruiming vaak problemen geeft in verband met barricadering.
4. Het evenredigheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen voor het bereiken van een doel een middel aanwenden dat voor de betrokkenen niet onnodig bezwarend is en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit vereiste brengt mee dat politie en justitie in een opsporingsonderzoek die werkwijze dienen te kiezen die voor een burger het minst bezwarend is en die een zo gering mogelijke inbreuk maakt op zijn persoonlijke levenssfeer.
5. Naar de Nationale ombudsman ambtshalve bekend is komt het regelmatig voor dat de politie een voorgenomen ontruiming aankondigt, waardoor krakers feitelijk de gelegenheid wordt geboden om desgewenst tijdig een verhuizing te regelen en hun bezittingen veilig te stellen. Zij kunnen hierdoor ook aanhouding voorkomen. Indien de politie echter de ontruiming niet aankondigt, brengt dat nog niet mee dat zij in strijd met voornoemd evenredigheidsvereiste handelt. De aankondiging van een ontruiming houdt immers een risico in voor barricadering en vernieling van de gekraakte panden, hetgeen weer gepaard kan gaan met openbare orde problemen. De minister van Justitie heeft in dit kader nog opgemerkt dat de Zaanstreek een omvangrijke en actieve kraakbeweging heeft. Het niet aankondigen van een ontruiming in verband met het zojuist geschetste risico is dus te rechtvaardigen. Daarbij moet het volgende nog in ogenschouw worden genomen. De krakers nemen bij het kraken en daarna verder inrichten van een pand het risico dat de eigenaar alsnog "gebruik" als bedoeld in artikel 138 of 429sexies van het Wetboek van Strafrecht (Sr.) aantoonbaar maakt en dat er ten gevolge daarvan alsnog een verdenking van een strafbare kraak rijst. Ook in dit concrete geval hebben de krakers in eerste instantie kennelijk rekening gehouden met die mogelijkheid, gelet op het feit dat hun gemachtigde zich tot de officier van justitie heeft gewend in verband met de mogelijkheid van een ontruiming. Gesteld noch gebleken is dat de krakers hebben geprobeerd te

achterhalen of er aangifte van de kraak was gedaan of de eigenaar anderszins actie had ondernomen om gebruik aan te tonen en of er al een beslissing over al dan niet ontruimen was genomen. Het enkele feit dat zij vijf maanden ongemoeid waren gelaten, brengt in ieder geval niet mee dat zij er inmiddels vanuit konden gaan dat er volgens de politie en de officier van justitie geen sprake was van een (verdenking van) een strafbare kraakactie. Alles overziend is de Nationale ombudsman van oordeel dat de politie niet in strijd met het evenredigheidsvereiste heeft gehandeld door te ontruimen zonder aankondiging.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

6. In reactie op de door de korpsbeheerder verstrekte inlichtingen heeft verzoekster nog gesteld dat een met naam genoemde politieambtenaar bij inspectie van het pand op 31 augustus 2003 had toegezegd eerst met de krakers te zullen overleggen alvorens tot een eventuele ontruiming over te gaan. De ambtenaar in kwestie heeft desgevraagd verklaard dat hij zich niet kan voorstellen dat hij zo'n toezegging zou hebben gedaan, omdat er op dat moment totaal geen sprake was (van een eventuele ontruiming). Hij was alleen komen kijken of het pand daadwerkelijk was gekraakt en had het direct daarna verlaten. Dit strookt met de mutatie, waarin staat vermeld dat de politie met de krakers een rondje door het pand had gelopen, waarna de politie het verder hierbij had gelaten. Het strookt ook met de korpsregeling van optreden bij kraakacties van Zaanstreek-Waterland waarin staat vermeld dat de politie, indien de rechthebbende niet aanstonds en onomstotelijk kan aantonen dat het pand in de afgelopen twaalf maanden is gebruikt, volstaat met het vastleggen van de situatie. In de korpsrichtlijn wordt niets vermeld over het al dan niet op de hoogte stellen van de krakers van een voorgenomen ontruiming, terwijl de korpsbeheerder heeft aangegeven dat de politie in het algemeen vooroverleg met krakers niet raadzaam acht. Mede gelet op het feit dat verzoekster een en ander niet al eerder naar voren heeft gebracht, terwijl de betrokken ambtenaar gemotiveerd aangeeft waarom hij het onwaarschijnlijk vindt dat hij een dergelijke toezegging zou hebben gedaan en zo'n toezegging ook niet past in het algemene beleid van de politie bij kraakacties, acht de Nationale ombudsman onvoldoende aannemelijk geworden dat daadwerkelijke een dergelijke toezegging is gedaan.

De klacht mist in zoverre feitelijke grondslag.

II. Ten aanzien van het te kort tijd bieden voor het veiligstellen van spullen

1. Verzoekster klaagt er ook over dat de politie krakers slechts een half uur heeft gegeven voor het veiligstellen van hun spullen. Dit was volgens haar geen redelijke termijn.

2. De korpsbeheerder heeft aangegeven dat krakers die hadden aangegeven mee te willen werken aan de ontruiming hiervoor uiteindelijk meer dan een half uur tijd hebben gekregen.

3. Uit het onderzoek is gebleken dat de politie de krakers - na de vordering van de eigenaar om zich te verwijderen - heeft meegedeeld dat zij een half uur hadden om te vertrekken en dat zij anders zouden worden aangehouden.

In zijn rapport van 19 februari 2004 heeft inspecteur K. hierover aangegeven dat de politie in eerste instantie dit halfuurscriterium heeft toegepast om wat druk op de zaak te zetten. Alleen diegenen die ervan blijf gaven niet te willen vertrekken, zijn uiteindelijk aangehouden.

4. Deze gedraging moet worden beoordeeld in het licht van het redelijkheidsvereiste. Dit houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is.

5. Gelet op enerzijds het feit dat de krakers in kwestie er zelf voor hebben gekozen om kennelijk een groot aantal spullen in de gekraakte panden te brengen, ondanks een kans op strafrechtelijke ontruiming, terwijl anderzijds van de politie niet kan worden verwacht dat zij de duur van haar inzet afstemt op de hoeveelheid spullen die de krakers inmiddels in panden blijken te hebben opgeslagen, hoeft de politie niet met de daadwerkelijke aanhouding te wachten tot redelijkerwijze alle spullen uit het pand kunnen zijn verwijderd. Gelet op het feit dat ook tijdens een ontruiming gevaar voor de openbare orde kan ontstaan doordat bijvoorbeeld sympathisanten worden gewaarschuwd, is het aanvaardbaar dat de politie in eerste instantie aangeeft dat men spoed moet betrachten bij de ontruiming. Een half uur daartoe de gelegenheid geven, is dan ook niet onjuist. Dat de situatie vervolgens kennelijk zodanig was dat de "goedwillenden" enig respijt werd geboden, doet daaraan niet af. De politie heeft ook voor wat betreft dit punt gehandeld in overeenstemming met het redelijkheidsvereiste.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

III. Ten aanzien van het niet reageren op de melding van verzoekster

1. Verzoekster klaagt er verder over dat de politie geen actie heeft ondernomen na haar melding dat spullen van de krakers naar de vuilverbranding zouden worden gebracht.

2. De korpsbeheerder acht ook dit klachtonderdeel niet gegrond. Dat de politie niet was opgetreden was te verklaren uit het feit dat zij ervan uitging dat er afspraken waren gemaakt tussen de eigenaar van de panden en de krakers c.q. verzoekster. Dat er strijdig met deze afspraken was gehandeld betrof een civiele zaak tussen de eigenaar en de krakers/verzoekster.

3. Uit de diverse stukken is het volgende gebleken. Nadat de politie had geconstateerd dat de gekraakte gebouwen leeg waren - waarmee kennelijk is bedoeld dat er zich geen personen meer in bevonden - heeft de politie de ontruimingsactie beëindigd. Door de eigenaar waren via één met zijn voornaam aangeduide kraker afspraken gemaakt over de

teruggave van hun goederen. Twee dagen na de ontruiming namen zowel degene die de opslag van (een deel van) de goederen had verzorgd als de eigenaar contact op over de opslag van de spullen. Verzoekster wilde de dag vóór de in de klacht bedoelde melding al aangifte doen van vernieling van goederen die in een afval/vuilcontainer op het terrein waren gegooid. De eigenaar belde vervolgens diezelfde dag dat er voor de opslag van goederen kosten door hem waren gemaakt, en dat hij surveillanten had moeten inhuren om de krakers van het terrein te houden. Tevens meldde hij aan de politie dat verzoekster de goederen die in de afvalcontainer waren gedeponneerd terugclaimde.

4. Het verbod van vooringenomenheid houdt in dat bestuursorganen zich actief opstellen om iedere vorm van een vooropgezette mening of de schijn van partijdigheid te vermijden.

5. Met de korpsbeheerder is de Nationale ombudsman van oordeel dat de afwikkeling van teruggave van goederen die zich na de aanhoudingen nog in het pand bevonden in principe een civiele aangelegenheid is. Dat het bij een ontruiming wellicht niet eenvoudig is om met de eigenaar van panden voor iedere kraker duidelijke afspraken te maken, is een omstandigheid die de politie niet kan worden aangerekend en die de politie ook niet noopt tot een vergaande bemoeienis met de goederenafwikkeling. Aan de politie was al vóór de melding in kwestie duidelijk dat de eigenaar een zeer groot aantal goederen wél had opgeslagen. Het was ook duidelijk dat de krakers en de eigenaar c.q. degene die de opslag van goederen had verzorgd van mening verschilden over de vraag welke goederen al dan niet een zodanige waarde vertegenwoordigden dat het de kosten en moeite van het opslaan waard was. Laatstgenoemde omstandigheid brengt echter nog niet mee dat de melding in kwestie een zo dringende aangelegenheid was dat daarvoor politiecapaciteit moest worden ingezet. Daarbij is van belang dat het bepaald onwaarschijnlijk was dat de eigenaar zaken die op het eerste gezicht toch enigerlei waarde vertegenwoordigden niet zou hebben opgeslagen, terwijl anderzijds de krakers in zekere zin zelf het risico hebben aanvaard (zie ook hiervoor, onder 1.5.) dat bij een ontruiming mogelijk spullen met op het oog geringe waarde of spullen die een persoonlijke waarde hebben niet zouden worden bewaard. Onder die omstandigheden zou de door verzoekster gevraagde inzet ook kunnen worden uitgelegd als een vorm van partijdigheid door de politie. De politie heeft dan ook met reden die inzet kunnen weigeren.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

De ontruiming te Westzaan op 19 april 2004

IV. Ten aanzien van de advisering en uitvoering

1. Verzoekster klaagt er voor wat betreft deze ontruiming over dat de politie de officier van justitie onjuist heeft geadviseerd en ten onrechte de beslissing tot ontruiming heeft uitgevoerd.

2. De korpsbeheerder heeft in reactie op de klacht aangegeven dat hij de vraag welke informatie precies is verstrekt aan de officier van justitie niet kon beantwoorden. Wel was onderzocht en ook bekend bij de politie dat de desbetreffende gymzaal via een toegangsdeur binnendoor bereikbaar was vanuit het schoolgebouw.

3. De mutatie van 18 april 2004 houdt in dat de politie heeft onderzocht of het gekraakte gedeelte onder één dak zat met het door antikrakers bewoonde deel van de school. Dit bleek het geval te zijn. Wel nam de desbetreffende politieambtenaar waar dat de doorgang tussen de twee gedeelten was afgeschot met balken, hechthout en dergelijke, hetgeen was gebeurd op een deurpost van 2m x 2m. In het door antikrakers bewoonde gedeelte van het complex bleken gangen naar het achterste gedeelte en ook het gekraakte gedeelte te zijn afgedicht om doorloop van inbrekers in het achtergedeelte te voorkomen en om stookkosten te drukken, een en ander met medeweten van de eigenaar van het pand. Diezelfde dag vond overleg met de piketofficier van justitie plaats, die een en ander zou overdragen aan de weekdienstofficier van justitie. Ook staat in de mutatie vermeld dat in het overleg met de officier van justitie recente jurisprudentie die vergelijkbaar was met deze kraaksituatie zou worden doorgenomen. In een mutatie van 19 april 2004 staat dat 's ochtends overleg met de officier van justitie plaatsvond, die opdracht gaf tot ontruiming.

Verzoeksters klacht bij de politie spitste zich toe op het feit dat volgens haar geen sprake was van "gebruik" van de gekraakte gymzaal, nu deze een volstrekt afgesloten gedeelte betrof. Zij klaagde hierover eveneens bij de hoofdofficier van justitie te Haarlem.

De hoofdofficier van justitie heeft in zijn beslissing in antwoord op verzoeksters stelling dat de gymzaal een afgesloten geheel was geantwoord dat er sprake was van één complex.

De minister van Justitie heeft in reactie op het hierna te bespreken klachtonderdeel gerefereerd aan de hiervoor in de mutatie reeds geschetste omstandigheden.

4. De vraag of de politie de officier van justitie juist heeft ingelicht of geadviseerd dient te worden getoetst aan het vereiste van administratieve nauwkeurigheid. Dit vereiste houdt in dat bestuursorganen secuur werken.

5. Verzoekster vindt de ontruiming niet terecht, omdat de zojuist geschetste situatie volgens haar erop wijst dat het gekraakte gedeelte niet in gebruik was geweest vóór de kraak. Dat de officier van justitie hierover kennelijk anders dacht en opdracht tot ontruiming heeft gegeven, wil nog niet zeggen dat de informatieverstrekking door de politie onjuist is geweest. Gelet op hetgeen in de mutaties is weergegeven, alsmede op de reacties van de hoofdofficier van justitie en de minister van Justitie is echter niet aannemelijk geworden dat de politie in het overleg met de officier van justitie feitelijke onjuistheden heeft gemeld of relevante informatie heeft achtergehouden. Het ligt voor de hand dat de politie aan de officier van justitie ook de mening van de politie over het al dan niet strafbaar zijn van de kraak heeft gegeven, maar dat staat de politie ook alleszins vrij in een overleg, waarin zij

juist aan de officier van justitie de vraag voorlegt of er moet worden opgetreden.

De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.

6. Voor wat betreft de ontruiming na daartoe verkregen opdracht van de officier van justitie wordt het volgende overwogen.

7. Het vereiste van professionaliteit houdt in dat ambtenaren met een bijzondere training of opleiding jegens burgers overeenkomstig de standaarden van hun beroepsgroep handelen. Dit brengt mee dat de politie opdrachten tot ontruiming die door het bevoegd gezag zijn gegeven in beginsel dient uit te voeren.

8. In het algemeen dient de politie een door het bevoegd gezag gegeven bevel tot ontruiming uit te voeren. Uiteraard houdt de politie een eigen verantwoordelijkheid in die zin dat zij in bepaalde omstandigheden niet zonder meer moet uitvoeren, maar eerst nader overleg moet plegen. Die omstandigheden kunnen bijvoorbeeld gelegen zijn in een wijziging van de situatie in kwestie of nader ingekomen informatie. Van zulke omstandigheden is hier niet gebleken. De politie heeft dan ook terecht de opdracht tot ontruiming opgevolgd.

De onderzochte gedraging op dit punt eveneens behoorlijk.

B. Ten aanzien van de officier van justitie

I. Ten aanzien van de beslissing tot ontruiming

1. Verzoekster klaagt er ook over dat de officier van justitie te Haarlem zowel ten aanzien van de gekraakte panden in Westzaan als het pand in Zaanstad heeft besloten tot ontruiming van die panden. Verzoekster is namelijk van mening dat er in beide gevallen geen sprake was van "gebruik" in de zin van artikel 138 cq 429sexies Sr.

2. De vraag die hier voorligt, is of er in de twee kraaksituaties in kwestie ten aanzien van het delictsbestanddeel "gebruik" in de zin van artikel 138/429 sexies Sr. sprake was van een redelijk vermoeden, zodat bij vervulling van de overige delictsbestanddelen bevoegdheid tot aanhouding bestond.

3. In bedoelde situaties moet het optreden van de officier van justitie dan ook telkens worden gezien in het licht van het verbod van onrechtmatige vrijheidsontneming. Dit verbod houdt voor bestuursorganen in dat zij buiten de bij of krachtens de wet bepaalde gevallen niemand zijn vrijheid mogen ontnemen.

In gevolge artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering (Sv) wordt als verdachte aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten en omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan enig strafbaar feit voortvloeit. Dit artikel vereist bovendien dat

het vermoeden van schuld (het 'gedaan hebben') naar objectieve maatstaven gemeten redelijk dient te zijn (zie Achtergrond, onder 2.).

Panden te Westzaan

4. Volgens verzoekster waren de gekraakte panden - door haar aangeduid als een loods en een kantine - op het perceel te Westzaan in de twaalf maanden voorafgaande aan de kraakactie niet meer in gebruik.

5. Uit het onderzoek is het volgende naar voren gekomen. Op het perceel waar was gekraakt, stonden drie gebouwen. Eén van die gebouwen, aangeduid als "kantoorvilla", werd ten tijde van de kraakactie door twee antikrakers bewoond, die een huur/bruikleencontract hadden voor een unit in de kantoorvilla. Een anti-kraakwachter die van januari 2001 tot juli 2003 een unit in de kantoorvilla had gehuurd, verklaarde dat hij vanaf ongeveer begin januari tot begin juli 2003 zijn auto in één van de andere gebouwen had geparkeerd. Een aannemer verklaarde dat hij in opdracht van de eigenaar meermalen in de gebouwen op het desbetreffende perceel was geweest. Op 15 januari 2003 had hij in het ene gebouw (door verzoekster aangeduid als "kantine") een ingeschakelde computer waargenomen en tevens muziekinstrumenten, terwijl het andere gebouw (de "loods") werd gebruikt voor de opslag van schilderspullen. Tevens had hij in één van de gebouwen een auto zien staan.

6. De minister van Justitie acht dit klachtonderdeel niet gegrond, nu de officier van justitie op grond van informatie van de politie tot het oordeel is gekomen dat de kantoorvilla met bijbehorende loodsen feitelijk in gebruik was. De minister gaf voorts in een nadere reactie aan dat de officier van justitie had begrepen dat er al langer overleg was gevoerd met de eigenaar en de krakers over het al dan niet in gebruik zijn van het betreffende pand.

7. Op grond van de onder 5 . vermelde feiten en omstandigheden kon de officier van justitie oordelen dat er sprake was van een redelijk vermoeden van "gebruik" van de gekraakte gebouwen in de zin van artikel 429sexies Sr. en dat er dus voor wat betreft dit delictsbestanddeel sprake was van een redelijk vermoeden van schuld. Anders dan verzoekster kennelijk meent is daarvoor niet nodig dat precies wordt aangegeven wie het feitelijk gebruik heeft gehad, noch behoeft nader overleg met de krakers te worden gepleegd, nadat door of via de eigenaar gegevens zijn verzameld inzake "gebruik" van de panden. De krakers hebben in dit geval vlak na de kraak alle gelegenheid gehad om hun stelling betreffende langdurige leegstand toe te lichten. Vervolgens was de vraag aan de orde of nader onderzoek alsnog aanwijzingen opleverde voor een vermoeden van "gebruik" in meergemelde zin. Na afronding van dat onderzoek waren de politie en de officier van justitie niet gehouden de bevindingen voor te leggen aan de krakers, ook niet nu een en ander enige tijd had gevergd. Als er, zoals in dit geval, op een gegeven moment een redelijke verdenking blijkt te zijn, kan in beginsel worden besloten tot ontruiming.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

Pand te Zaanstad

8. Ook voor wat betreft deze kraak is verzoekster van mening dat de officier van justitie niet had mogen besluiten tot ontruiming, omdat volgens verzoekster geen sprake was van "gebruik" in de zin van artikel 138 of artikel 429sexies Sr. Zij stelt dat het gekraakte gedeelte van de school in kwestie - te weten de gymzaal - een volstrekt afgesloten geheel betrof, waar geen huisrecht van enig ander gold.

9. De politie heeft onderzoek ingesteld in het desbetreffende pand. Voor de bevindingen wordt verwezen naar hetgeen hiervoor onder IV.3 is weergegeven.

10. Ook hier is de Nationale ombudsman, anders dan verzoekster, van oordeel dat de officier van justitie gelet op de zojuist geschetste omstandigheden in redelijkheid kon oordelen dat er sprake was van een redelijk vermoeden van gebruik van het pand door de anti-kraakwacht. Dat de antikraakwachten in verband met stookkosten en inbraakgevoeligheid voor een - provisorische - afdichting van de gymzaal hebben gezorgd brengt nog niet mee dat niet langer kon worden gesteld dat zij daarmee niet langer het (feitelijk) gebruik van het hele gebouw hadden.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

II. Ten aanzien van het aansturen van de politie voor wat betreft de spullen

1. Verzoekster klaagt er ten slotte over dat de officier van justitie de politie niet zodanig heeft aangestuurd dat de rechthebbenden (al) hun spullen na de ontruiming hebben teruggekregen. Volgens verzoekster had de officier van justitie onder meer het recht op eigendom van krakers en degenen die hun spullen bij hen hadden gestald moeten beschermen.

2. De minister van Justitie heeft aangegeven dat de krakers voldoende gelegenheid hebben gehad om hun spullen zelf weg te halen en dat verdere afspraken tussen de eigenaar van het pand en de krakers een civiele kwestie betreffen tussen de krakers en de eigenaar, waar het Openbaar Ministerie verder geen bemoeienis mee heeft gehad.

Desgevraagd deelde hij voorts nog mee dat de officier van justitie met de politie afspraken had gemaakt dat de krakers de gelegenheid moesten krijgen om eigendommen mee te nemen en dat de politie geen goederen in beslag zou nemen, maar dat de krakers en de eigenaren van de panden zouden moeten overleggen over spullen die niet tijdig werden of konden worden opgehaald. De politie heeft daarin een bemiddelende rol gespeeld, aldus de minister.

3. Het (niet) handelen van de officier van justitie in kwestie moet worden getoetst aan het redelijkheidsvereiste, zoals hiervoor onder A.II.4. uiteen is gezet.

4. Naar de minister van Justitie in tweede instantie nog heeft vermeld, heeft de officier van justitie wel enige algemene aanwijzingen gegeven in verband met de spullen van de krakers. De feitelijke aanpak van de politie is achteraf goedgekeurd. De vraag is of de officier van justitie aan de toestemming tot ontruiming exacte voorwaarden met betrekking tot de mogelijkheid tot het veiligstellen van alle spullen had moeten verbinden, bijvoorbeeld in die zin dat krakers pas mochten worden aangehouden nadat alle spullen door hen waren verwijderd, en of hij daarnaast aanwijzingen had moeten geven voor toezicht van de politie op het opslaan van de spullen door de eigenaar. De Nationale ombudsman is van mening dat dit niet het geval is in een zaak als deze. Zoals hiervoor onder A.1.5. is uiteengezet, nemen de krakers een zeker risico tot ontruiming van de panden. In zijn algemeenheid kan dan ook niet worden gezegd dat de politie pas mag aanhouden als gelegenheid is geboden voor het weghalen van alle spullen. Voor zover verzoekster heeft bedoeld te stellen dat die gelegenheid er wél had moeten zijn, gelet op het feit dat de officier van justitie pas enige maanden na de kraak een beslissing heeft gegeven, wordt overwogen dat ook dit niet een bijzondere omstandigheid is op grond waarvan de officier richtlijnen aan de politie zou moeten geven over het moment waarop zij kan aanhouden ter zake van overtreding van meergemelde artikelen in het Wetboek van Strafrecht. Met de minister van Justitie is de Nationale ombudsman van mening dat verdere afspraken tussen de eigenaar van het pand en de krakers een civiele kwestie betreffen, waarmee de officier van justitie zich in redelijkheid niet verder bezig hoefde te houden.

De onderzochte gedraging is ook op dit punt behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland is

niet gegrond ten aanzien van:

het optreden in het kader van de ontruiming te Westzaan, in het bijzonder:

het niet aankondigen van de ontruiming

de gegeven tijd voor het veiligstellen van spullen

het niet reageren op de melding over vervoer van die spullen naar de vuilverbranding.

het onjuist adviseren over de ontruiming te Zaandam en het ten onrechte uitvoeren van de opdracht daartoe.

De klacht over de onderzochte gedraging van de officier van justitie te Haarlem is niet gegrond ten aanzien van:

de opdracht tot ontruiming te Westzaan c.q. Zaandam

het aansturen van de politie voor wat betreft de spullen.

Onderzoek

Op 19 juli 2004 respectievelijk 29 november 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw M. te T., ingediend door de heer mr. E.Th. Hummels, advocaat te Zeist, met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland en een gedraging van de officier van justitie te Haarlem. Verzoekster had zich voor wat betreft haar klacht over de politie al eerder, op 18 februari 2004, tot de Nationale ombudsman gewend. Haar verzoek voldeed toen echter niet aan het kenbaarheidsvereiste, zodat het niet in onderzoek werd genomen. Nadat zij zich op 24 mei 2004 wederom tot de Nationale ombudsman had gewend, omdat zij het niet eens was met de afdoening van haar klacht door de korpsbeheerder, constateerde de Nationale ombudsman dat verzoeksters klacht niet overeenkomstig hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht was afgedaan. Hij verzocht de korpsbeheerder om dit alsnog te doen. De behandeling van het verzoekschrift betreffende de officier van justitie van 16 juli 2004 werd wegens samenhang met de klacht over de politie aangehouden. Naar aanleiding van verzoeksters brief van 25 november 2004 werd naar meerbedoelde gedragingen, die worden aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland (de burgemeester van Zaanstad) respectievelijk de minister van Justitie, een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Tijdens het onderzoek kregen betrokkenen over en weer de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren. Aan de korpsbeheerder, de minister van Justitie en een betrokken ambtenaar werden nadere vragen voorgelegd.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder en de minister van Justitie deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. De korpsbeheerder en de minister van Justitie deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen. Verzoekster gaf binnen de gestelde termijn geen reactie.

Bevindingen

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. feiten

1. Algemeen

1. Op 31 augustus 2003 werden panden op een terrein in Westzaan gekraakt. Na een melding kwam de politie ter plaatse. Op 29 januari 2004 gaf de officier van justitie te Haarlem aan de politie mondeling toestemming om de desbetreffende panden te ontruimen. De ontruiming vond plaats op 4 februari 2004. Verzoekster woonde niet in de panden en was evenmin aanwezig bij de ontruiming. Wel had zij een deel van haar inboedel in (één van) de panden opgeslagen.

2. Op 18 april 2004 werd een pand te Zaandam gekraakt door onder meer verzoekster. Een dag later ontruimde de politie het pand in opdracht van de officier van justitie te Haarlem.

3. Verzoekster diende over beide ontruiming klachten in bij zowel de politie als bij de hoofdofficier van justitie te Haarlem.

2. De ontruiming te Westzaan op 4 februari 2004

De kraakactie en het onderzoek naar gebruik van de gekraakte panden

1. Een proces-verbaal van bevindingen van 15 oktober 2003 houdt onder meer het volgende in. Nadat de politie op 31 augustus 2003 ter plaatse was gegaan, zag zij dat op het desbetreffende terrein drie panden stonden. De krakers deelden mee dat zij twee panden hadden gekraakt. Zij toonden aan de politie een document waaruit bleek dat de panden sedert 2001 eigendom van X-B.V. waren. Volgens de krakers stonden de panden al circa twee jaar leeg. De politie zag dat er in de panden een tafel, stoel en bed met matras waren geplaatst. De politie nam verder waar dat de muren van de panden waren aangetast door schimmel en vocht. De verbalisanten waren van mening dat de krakers aan alle hun bekende voorwaarden hadden voldaan en lieten het er verder bij.

Op verzoek van de officier van justitie te Haarlem is een aanvullend proces-verbaal opgemaakt, dat op 13 november 2003 is gesloten en getekend. Dit proces-verbaal houdt in dat de krakers aan de politie verklaarden dat zij zelf de tafels, bedden en stoelen in de genoemde panden hadden geplaatst. De panden waren op het geplaatste meubilair na geheel leeg geweest.

2.1. Een proces-verbaal van bevindingen van 24 november 2003 houdt, voor zover hier van belang, het volgende in.

De eigenaar van de panden in kwestie had een overeenkomst met Ad Hoc Beheer BV gesloten om kraken te voorkomen. In deze overeenkomst wordt slechts gesproken over het object "Kantoorvilla" (dit betrof het niet gekraakte pand op het desbetreffende perceel). Tussen de kantoorvilla en één van de gekraakte panden was een loopbrug op de eerste étage. De eigenaar verklaarde op 1 september 2003 aan de politie dat hij sedert ongeveer twee jaar contact had met de gemeente Zaanstad over een door hem ingediend bouwplan voor meergenoemd perceel. Tevens deelde hij mee dat in het hoofdgebouw (de kantoorvilla) twee antikraakwachten woonden.

Op 3 september 2003 wees de politie de eigenaar op het bepaalde in artikel 429sexies van het Wetboek van Strafrecht (Sr.; zie Achtergrond, onder 1.) en legde hem uit dat hij zelf een aantal maatregelen moest ondernemen, waarna de eigenaar onder meer meedeelde contact op te nemen met Ad Hoc Beheer BV, die antikraakwachten in de kantoorvilla had geplaatst.

Op 4 september 2003 stuurde een gemachtigde van de krakers een faxbericht naar de officier van justitie, waarin werd aangegeven dat de krakers in geval van ontruiming een kort geding zouden aanspannen.

Op 5 september 2003 deed een bewoner van de kantoorvilla aangifte van huisvredebreuk. Hij verklaarde te huren van Ad Hoc Beheer BV. Tevens deelde hij mee dat de gekraakte loodsen in gebruik waren bij Ad Hoc BV.

Op 17 september 2003 overhandigde de eigenaar van de panden aan de politie overeenkomsten met de tijdelijke huurders van de kantoorvilla. Daaruit bleek dat er van 16 januari tot 18 juli 2003 en vervolgens vanaf 8 augustus 2003 telkens twee huurders waren geweest. Eén van de huurders verklaarde dat hij vanaf ongeveer half januari tot medio juli 2003 een van de andere gebouwen op het terrein in gebruik had gehad voor zijn auto.

Op 18 september 2003 belde een aannemer naar de politie. Hij gaf aan in opdracht van de eigenaar meermalen in de gebouwen op het perceel te zijn geweest. Op 15 januari 2003 had hij gezien dat, behalve de kantoorvilla, ook beide andere gebouwen in gebruik waren. Uit zijn nadere verklaring van 24 november 2003 bleek dat dit gebruik bestond uit de aanwezigheid van een ingeschakelde computer en van muziekinstrumenten respectievelijk uit de opslag van schilderspullen. Ook noemde hij nog de aanwezigheid van een auto in één van de gebouwen.

2.2. De bruikleenovereenkomsten van de bruikleners/huurders in de eerste periode vermelden als object: Kantoorvilla. In de latere overeenkomsten wordt het object nader omschreven als: "Unit 1 respectievelijk 2, gelegen op de BG etage, bestaande uit 2 kamers."

De ontruiming en opslag/teruggave spullen

3. In een proces-verbaal van bevindingen van 16 maart 2004 is het volgende gerelateerd.

Op 29 januari 2004 gaf de officier van justitie mondeling toestemming de gekraakte panden te ontruimen.

Op 4 februari 2004, omstreeks 11.48 uur, betrad de politie met de eigenaar van de panden en diens zoon, het desbetreffende terrein. Aldaar troffen zij een Mercedes-busje aan. Nadat de eigenaar op de deur van de bus had geklopt en deze was geopend door N., vorderde de eigenaar van de panden omstreeks 11.50 uur dat de in het busje verblijvende N. het terrein verliet. Het proces-verbaal houdt voorts in:

"Wij, verbalisanten, zagen dat N. niet aan de vordering voldeed. Wij zagen dat N. bleef staan en geen aanstalten maakte om te vertrekken. Ik, verbalisant K., heb aan N. uitgelegd dat hij moest vertrekken omdat dat zojuist door de rechthebbende was gevorderd. Ik (...) hoorde dat N. zei dat het niet klopte. Hierop heb ik (...) nogmaals tegen N. gezegd dat hij binnen een half uur weg moest zijn, omdat hij door de rechthebbende was gevorderd om te vertrekken. Hierop hoorde ik (...) N. zeggen dat dat niet mogelijk was. Ik (...) zag dat N. vervolgens geen aanstalten maakte om te gaan vertrekken. Ik hoorde vervolgens omstreeks 11.52 uur collega (...) tegen N. zeggen dat hij was aangehouden terzake 138 Sr (erfvredebreuk). Wij (...) zagen vervolgens dat N., nadat hij uit de Mercedes een jas en zijn identificatie had gepakt door de collega's (...) werd meegenomen."

Uit het proces-verbaal blijkt voorts dat de politie in eerste instantie - na de vordering door de eigenaar om zich te verwijderen - aan allen die in de gekraakte gebouwen of in voertuigen op het terrein verbleven meldde dat zij een half uur hadden om te vertrekken en dat zij anders zouden worden aangehouden. Toen de bewoner van een motorhome meldde dat dit niet mogelijk was, omdat er voor zijn motorhome een ander voertuig moest worden bevestigd om het te kunnen verwijderen, werd afgesproken dat hij omstreeks 17.00 uur terug zou komen, zodat dan het juiste voertuig kon worden geregeld om de motorhome weg te slepen. Aan een man en een vrouw met een baby werd gezegd dat zij enige extra tijd zouden krijgen om samen met de baby te vertrekken. De politie meldde bovendien aan de man dat hij zijn spullen moest meenemen en dat ze anders door de eigenaar zouden worden opgeslagen. Bij opslag zouden de spullen na overleg tussen de krakers en de eigenaar op redelijke termijn kunnen worden opgehaald. Eén man en vrouw maakten geen aanstalten om te vertrekken. De vrouw gaf te kennen haar advocaat te gaan bellen. Na ruim een half uur sprak de politie de vrouw nogmaals aan. Zij gaf aan niet te willen vertrekken, waarna zij werd aangehouden. De man werd later eveneens aangehouden.

Om 13.49 uur verliet de politie het terrein.

4. Een aanvullend rapport van inspecteur K. van 19 februari 2004 houdt - voor zover hier van belang - het volgende in:

"...dit half uur criterium werd toegepast om "wat druk op de zaak te zetten". Personen die aangaven aan de vordering te voldoen hebben hiervoor meer tijd ter beschikking gekregen en hebben hierbij ook allemaal de gelegenheid gekregen om hun persoonlijke goederen mee te nemen. (...) Bij die personen die aangaven niet te zullen vertrekken, of waarbij dit gezien hun passiviteit klaarblijkelijk bleek, werd het half uur wel toegepast en werden zij, nadat hen nogmaals, vruchteloos, werd gevraagd of zij het terrein gingen ontruimen, aangehouden terzake het niet voldoen aan de vordering ex artikel 429 sexies Wetboek van Strafrecht, en overgebracht naar het hoofdbureau van politie. Deze personen hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om hun persoonlijke goederen veilig te stellen. (...)

Door (de eigenaar) werden afspraken gemaakt met de krakers omtrent de teruggave van hun goederen, waaronder een aantal voertuigen en huisraad. De voertuigen werden conform de afspraken de volgende dag aan de eigenaren teruggegeven. Blijkens informatie van (de eigenaar) heeft hij hierbij in 1e instantie contact gehad met een kraker genaamd Z die hem op 09 februari over de teruggave van de goederen zou terugbellen. (De eigenaar) heeft ook van een van de krakers het 06-nummer genoteerd. Z heeft dit niet gedaan. Hierna heeft de eigenaar contact gezocht met de advocaat (...) omtrent de teruggave.

(De eigenaar) deelde mij voorts op 12 februari 2004 mede dat door of vanwege hem steeds zorgvuldig met de goederen is omgegaan. Door hem zijn 3 mensen ingehuurd die drie dagen bezig zijn geweest met het uitsorteren en opslaan van de goederen (...) De intentie is steeds geweest om op een nette en zorgvuldige manier de goederen van het terrein te verwijderen, op te slaan en te retourneren aan de eigenaren..."

5. Uit diverse mutaties alsmede een proces-verbaal van bevindingen van 2 maart 2004 blijkt dat zowel het bedrijf dat vervoer en opslag van de goederen van de krakers had verzorgd, als de eigenaar van het perceel diverse malen contact met de politie opnamen in verband met de opgeslagen spullen. Ook de krakers c.q. hun advocaat wendden zich diverse keren tot de politie met vragen over de spullen. Op 9 februari 2004 meldde verzoekster onder meer dat zij aangifte wilde doen van vernieling van goederen die bij de ontruiming in een vuilcontainer waren gegooid. Op diezelfde datum meldde de eigenaar enige tijd later dat hij hoge kosten had gemaakt voor opslag van spullen, dat hij ook surveillanten had moeten inhuren om krakers van het opslagterrein weg te houden en dat verzoekster goederen terugclaimde die in de afvalcontainer waren gedeponeerd. De politie gaf aan hem niet te kunnen adviseren in dezen. Op 10 februari 2004 wilde een vijftal krakers aangifte doen van vernieling c.q. diefstal van hun op het terrein achtergebleven en door/namens de eigenaar opgeslagen eigendommen. Er zouden kleding en persoonlijke papieren als bankafschriften met twee vuilcontainers zijn afgevoerd naar de vuilverbranding. De politie deelde aan de krakers mee dat er via sympathisanten, die op 4 februari 2004 voor het toegangshek van het perceel in kwestie hadden gestaan, mondeling afspraken waren gemaakt met kraker Z over de teruggave van spullen. De krakers wisten hier niets van, waarna hun werd geadviseerd om een en ander via hun

advocaat af te handelen. Op verzoek van zowel de eigenaar van de panden als van de advocaat van de krakers, was de politie aanwezig bij de overdracht van de spullen aan de krakers, die op 1 maart 2004 plaatsvond. De politie zag dat het plafond van een van de containers vochtig was. Verder nam de politie waar dat er in de containers spullen als wasmachines en fietsen waren opgeslagen.

Klacht over politieoptreden

6. Op 18 februari 2004 stuurde verzoekster per e-mail een klacht over de ontruiming van (de panden op) het perceel te Westzaan naar de Nationale ombudsman, die een en ander desgevraagd in verband met het kenbaarheidsvereiste doorstuurde naar het regionale politiekorps Zaanstreek-Waterland. In de e-mail klaagt verzoekster over het zonder aankondiging ontruimen van de panden, terwijl de panden al in augustus 2003 waren gekraakt. Zij gaf aan dat de mensen slechts een half uur de tijd kregen om hun spullen te pakken. Voorts houdt de klacht, samengevat en voor zover hier van belang, het volgende in. Na overdracht van de ontruiming door de politie aan de eigenaar namen de krakers waar dat hun spullen in witte zeecontainers werden opgeslagen. De volgende dag zag verzoekster ook een andere (gele) afvalcontainer op het terrein staan. Desgevraagd werd haar meegedeeld dat daar afval zoals oude matrassen, stookhout en eten in zat. Op 10 februari 2004 zag verzoekster dat de gele container met een vrachtwagen werd opgehaald. Haar werd verteld dat deze naar de vuilverbranding zou worden afgevoerd. In de klacht staat verder:

"Ik bel op dat moment naar de politie (...) om te vragen of ze nu willen komen (...), omdat er diefstal, vernieling, en verduistering aan de gang is op dit moment. Ze lachen me uit en verbinden me een paar keer door maar zeggen dat ze niet komen."

7. Op 6 oktober 2004 vond een hoorzitting plaats van de commissie voor politiekachten Zaanstreek-Waterland. Verzoekster werd daar vergezeld door haar advocaat en door N. Het verslag houdt onder meer in:

"De voorzitter vraagt klaagster hoe de afspraken over de opslag van goederen tot stand waren gekomen. Klaagster was daar echter niet bij geweest. De heer N. vult het volgende aan: hij hoorde van inspecteur K. dat (de eigenaar) de goederen veilig had opgeslagen. N. heeft echter weken moeten wachten op teruggave van zijn zaken. Hij heeft eerst € 1500 moeten betalen voor hij deze terug kon krijgen. Zij waren opgeslagen in een zeecontainer, maar de waardevolle goederen waren allemaal verdwenen (boormachines, elektronisch gereedschap, etc) Daardoor is hij klanten kwijtgeraakt. N. kan echter niet zeggen of die goederen wel in de container zijn gegaan, omdat hij op dat moment al was aangehouden en afgevoerd naar het bureau. De inspecteur K. heeft N. gezegd dat hij met (de eigenaar) had afgesproken, dat alle waardevolle goederen in de container zouden worden opgeslagen. (...)

N. merkt op dat andere personen langer tijd hebben gekregen om hun goederen af te voeren. Aan hem was gevraagd: "wilt u binnen een half uur vertrekken?" Daarop had hij geantwoord: Ik wil wel, maar dat kan niet. Ik heb teveel spullen." Nadat hem dat een tweede maal was gevraagd en hij hetzelfde had geantwoord, werd hij aangehouden en afgevoerd."

8. De korpsbeheerder deed de klacht af bij brief van 23 november 2004. In die brief staat onder meer het volgende:

"Daar (verzoekster) bij de ontruiming zelf niet aanwezig was, omdat zij geen kraker/bewoner was, gold de termijn van een half uur niet voor haar. Zij heeft de verantwoordelijkheid voor haar spullen in het pand mijns inziens aan de daar verblijvende krakers overgedragen. Zij kan daar de politie niet op aanspreken.

Voor wat betreft het feit dat de krakers ook voordien niet op de hoogte waren van de ontruiming en daardoor niet eerder in de gelegenheid waren hun spullen te pakken, ben ik van mening dat dit een logische zaak is. Immers de eigenaar liep het risico, bij eerdere bekendmaking, tegenwerking te krijgen van de krakers. Dit is ook geen zaak van de politie. De politie werd slechts betrokken om toezicht te houden en, indien nodig, de orde te bewaren. Zij was geen partij en ik acht de klachten over de termijnen dan ook niet gegrond.(...)

Het niet optreden van de politie bij (het) signaal dat haar spullen naar de vuilverbranding werden gebracht is te verklaren uit het feit dat de politie ervan uit ging dat er afspraken waren gemaakt tussen de eigenaar van de panden en de krakers c.q. (verzoekster). Dat er strijdig met de afspraken is gehandeld is een civiele zaak tussen de eigenaar en (verzoekster) en de krakers.

Dit onderdeel van de klacht acht ik niet gegrond."

Klacht over optreden van de officier van justitie

9. Op 24 mei 2004 diende verzoeksters advocaat een klacht in bij de hoofdofficier van justitie te Haarlem. Hij stelde dat er vóór de kraakactie geen gebruik was geweest van het desbetreffende pand gedurende langere tijd, in ieder geval langer dan één jaar en dat er dus geen ontruimingsbevel had mogen worden gegeven. Verder stelde hij dat de officier van justitie het recht op eigendom en de huisvrede van degene bij wie verzoekster haar goederen had opgeslagen had moeten beschermen. De officier van justitie had de politie moeten aansturen in die zin dat geen gelegenheid werd gegeven tot vernieling en "zoekraken" van vele spullen van verzoekster.

10. Bij brief van 8 juli 2004 gaf de hoofdofficier van justitie te kennen de klachten niet gegrond te achten. Hij overwoog daartoe onder meer:

"Het betrof hier een kantoorvilla met daarbij twee loodsen. De officier is tot het oordeel gekomen dat deze feitelijk in gebruik waren en dat derhalve ten aanzien van de krakers het vermoeden bestond dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan overtreding van artikel 429sexies van het Wetboek van Strafrecht. Mijns inziens mocht de officier in redelijkheid tot dit oordeel komen en heeft zij niet onbehoorlijk gehandeld door opdracht te geven tot ontruiming. (...)

Uw bewering dat bepaalde goederen zijn vernield of zoekgeraakt is niet toe te rekenen aan de politie of het Openbaar Ministerie. De krakers hebben volop gelegenheid en tijd gekregen om hun spullen zelf weg te halen, hetgeen die dag ook voor het grootste gedeelte is gebeurd. Wat de eigenaar van het pand verder met de krakers heeft afgesproken met betrekking tot de overige achtergebleven goederen, betreft een civiele kwestie tussen de eigenaar van het pand en uw cliënte."

3. De ontruiming te Zaandam op 19 april 2004

Gebruik van het pand

1. Uit mutaties van de politie van 18 en 19 april 2004 komt het volgende naar voren. Het gekraakte pand betrof een deel van een voormalige LTS. Het gekraakte gedeelte bevond zich onder één dak met het deel van de school dat door zogenaamde antikrakers werd bewoond. De doorgang vanaf het gekraakte gedeelte was echter afgeschot met balken, hechthout en dergelijke. De politie nam waar dat dit bij een deurpost van 2m x 2m was gebeurd en wel zowel vanaf de kant van het gekraakte gedeelte als ook van de andere kant. De politie vernam dat doorgangen naar het gekraakte gedeelte waren afgedicht, om doorloop van inbrekers in het achtergedeelte van het schoolgebouw tegen te gaan en stookkosten te drukken, een en ander met medeweten van de eigenaar van de school (de gemeente Zaanstad). De politie zag dat beide verdiepingen van het gekraakte gedeelte van de school vol lagen met glasscherven en troep.

De politie nam contact op met de piketofficier van justitie, die een en ander de volgende dag zou overdragen aan de dienstdoende weekdienstofficier. De advocaat van de krakers deelde telefonisch aan de politie mee dat volgens de rechter in soortgelijke zaken sprake was van een "gelegaliseerde" kraak. De politie deelde aan de krakers mee dat zij uitging van een illegale kraak en dat zij rekening moesten gaan houden met een ontruiming. Vervolgens werd op de voice-mail van de wijkteamchef ingesproken dat hij overleg met de officier van justitie moest voeren om recente jurisprudentie die vergelijkbaar was met deze kraaksituatie door te nemen.

Een dag later vond telefonisch overleg plaats tussen de wijkteamchef en de officier van justitie. Volgens haar waren de krakers het pand onrechtmatig binnen gegaan, omdat het reeds "bewoond" was door antikrakers. De officier van justitie gaf opdracht te vorderen dat de krakers het pand zouden verlaten en zo niet, om het te ontruimen. Nog diezelfde dag is

het pand ontruimd.

Klacht over politieoptreden

2. Op 19 april 2004 wendde verzoeksters advocaat zich tot de politie met een klacht over het politieoptreden. Hij stelde dat het bij het gekraakte gedeelte om een volstrekt afgesloten geheel ging, dat meer dan een jaar niet in gebruik was geweest. Dat er verderop het complex in andere panden wel sprake van gebruik was, doet daaraan niet af. De gymzaal (het gekraakte gedeelte) vormde een afgesloten gedeelte van de desbetreffende school. Verzoekster achtte het optreden van de politie voor wat betreft advisering aan de officier van justitie en uitvoering onbehoorlijk.

3. Op 22 april 2004 berichtte de klachtbemiddelaar van de politie dat de ontruiming in overleg en onder verantwoording van de officier van justitie was afgedaan. Voor klachten over de rechtmatigheid van de ontruiming verwees hij naar de officier van justitie.

4. Bij brief van 24 april 2004 berichtte verzoeksters advocaat te persisteren bij de klacht, waarop van politiezijde wederom werd verwezen naar de officier van justitie.

Klacht over de officier van justitie

5. Op 19 april 2004 wendde verzoeksters advocaat zich tot de hoofdofficier van justitie te Haarlem, waarin hij omtrent de (on)rechtmatigheid van de ontruiming hetzelfde stelde als in de klachtbrief aan de politie.

6. De hoofdofficier van justitie te Haarlem deelde bij brief van 8 juli 2004 mee de klacht niet gegrond te achten. Hij overwoog daartoe:

"In uw brief stelt u dat de gymzaal een afgesloten gedeelte betreft van de voormalige (...) school. Het betreft hier echter één complex. Dit complex wordt bewoond door antikrakers en uw stelling dat het pand langer dan één jaar niet in gebruik is geweest, is dan ook niet juist. Nadat de krakers (verzoekster) niet ingingen op de vordering van de gemeenteburgemeester is op bevel van de officier van justitie overgegaan tot ontruiming van het pand. Het optreden van officier van justitie (...) acht ik behoorlijk."

B. Standpunt verzoekster

Het standpunt van verzoekster staat samengevat weergegeven onder Klacht.

C. Standpunt korpsbeheerder

1. De korpsbeheerder reageerde bij brief van 13 mei 2005 op de klacht, alsmede op nadere vragen die de Nationale ombudsman hem bij opening van het onderzoek naar de klacht had gesteld. Die brief houdt, voor zover hier van belang, het volgende in:

"1. De politie heeft de ontruiming niet aangekondigd. De politie was niet de partij die tot ontruiming overging. De politie hield slechts toezicht op een ordelijk verloop in het kader van de openbare orde. De politie was derhalve niet de partij die een ontruiming aan kon kondigen.

Dit onderdeel van de klacht acht ik niet gegrond.

2. De politie heeft een aantal klagers slechts een half uur de tijd gegeven hun spullen weg te halen.

Voor wat betreft het geven van onvoldoende tijd voor het veilig stellen van spullen ben ik van mening dat deze krakers, evenals de overige krakers, wel de gelegenheid hadden gekregen als zij niet hadden aangegeven niet mee te willen werken aan de ontruiming. De overige krakers, die wel aangaven mee te zullen werken, kregen de gelegenheid hun spullen te pakken en kregen hiervoor meer dan een half uur de tijd. Dit onderdeel van de klacht acht ik dan ook niet gegrond.

3. De politie heeft geen actie ondernomen dat door of vanwege de eigenaar spullen van krakers naar de vuilverbranding werden gebracht. Het niet optreden van de politie bij het overbrengen van spullen naar de vuilverbranding is te verklaren uit het feit dat de politie ervan uit ging dat er afspraken waren gemaakt tussen de eigenaar van de panden en de krakers c.q. (verzoekster).

Dat er strijdig met deze afspraken is gehandeld is een civiele zaak tussen de eigenaar en (verzoekster) en de krakers. Dit onderdeel van de klacht acht ik niet gegrond.

Voor wat betreft uw vragen kan ik u het volgende meedelen. Er is geen vast beleid voor het van tevoren aankondigen van ontruiming. In Zaandam is er voor gekozen niet van tevoren aan te kondigen omdat er al sprake was van barricaderen van toegangen, waardoor verondersteld kon worden dat er tegenstand geboden zou worden, voor wat betreft uw vraag of de politie zich bij (strafrechtelijke) ontruiming zich slechts bezig houdt met (eventuele) aanhouding van personen is het antwoord bevestigend. Gevallen waarin de politie zich bezig houdt met het weghalen van spullen, zijn mij niet bekend.

Op uw vraag welke informatie precies is verstrekt aan de Officier van Justitie te Haarlem, omtrent het pand te Zaandam, kan ik u geen antwoord geven. Wel kan ik u meedelen dat is onderzocht en ook bekend was bij de politie Zaanstreek Waterland dat de betreffende gymzaal via een toegangsdeur binnendoor bereikbaar was vanuit het schoolgebouw. Omdat de antikraakwacht bevoegd was voor de school, gold dit ook voor de, bij de school behorende, gymzaal."

2. Bij brief van 2 september 2005 reageerde de korpsbeheerder desgevraagd alsnog op het klachtonderdeel betreffende de situatie in Zaanstad. In die brief staat:

"Dit onderdeel wordt door de politie zeer hoog opgenomen. De politie informeert een officier van justitie niet onjuist. Ook werd de opdracht tot ontruiming niet ten onrechte uitgevoerd. Ik laat deze aantijgingen geheel voor rekening van (klaagster) en (haar) advocaat en distantieer me van hun standpunt."

D. standpunt minister van justitie

De minister van Justitie deelde in zijn reactie van 9 mei 2005 op verzoeksters klacht het volgende mee:

"Met betrekking tot de ontruiming op 4 februari 2004 te Westzaan is de officier van justitie op grond van een meldingsrapportage uit het Bedrijfsprocessensysteem (BPS) van de politie tot het oordeel gekomen dat de kantoorvilla met bijbehorende loodsen feitelijk in gebruik waren en dat derhalve ten aanzien van de krakers het vermoeden bestond dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan overtreding van artikel 429sexies van het Wetboek van Strafrecht.

Ook wat betreft de ontruiming op 19 april 2004 van een schoolgebouw te Zaandam is de officier van justitie op grond van een meldingsrapportage uit BPS tot het oordeel gekomen dat tot ontruiming diende te worden overgegaan. Het ging hier om een schoolgebouw van de gemeente dat gedeeltelijk (voor zover bewoonbaar) bewoond werd door antikrakers. Dit was ook zo op het moment dat er krakers introkken. Tijdens de aangekondigde kraakactie is aan de krakers reeds meegedeeld dat ze rekening moesten houden met een ontruiming, omdat het een illegale kraak betrof (het pand was immers in gebruik). Nadat de krakers niet ingingen op de vordering van de gemeenteambtenaar, en zich daarbij dus schuldig maakten aan overtreding van artikel 429sexies Wetboek van Strafrecht, is op bevel van de officier van justitie overgegaan tot ontruiming van het pand. Zonder toepassing van dwangmiddelen hebben de krakers toen vrijwillig het pand verlaten. (Verzoekster) stelt dat de gymzaal een afgesloten gedeelte betreft van de voormalige J.-school. De antikrakers hadden weliswaar de gangen naar de gymzaal afgedicht om inbrekers te weren en stookkosten te drukken, maar het ging nog steeds om één complex. De officier van justitie heeft hier op grond van artikel 429sexies lid 2 Wetboek van Strafrecht in combinatie met artikel 124 RO besloten tot ontruiming.

Volgens de betrokken officier van justitie is de politie zeer terughoudend geweest om goederen van de krakers strafrechtelijk in beslag te nemen. De krakers hebben voldoende gelegenheid en tijd gekregen om hun spullen zelf weg te halen. De politie heeft tijdens de ontruiming duidelijk gemaakt dat de krakers hun spullen mee moesten nemen. Er zijn zelfs nog afspraken gemaakt over een busje dat, na overleg tussen politie en kraker, later is opgehaald door de kentekenhouders, althans rechthebbende. Wat de eigenaar van het pand verder heeft afgesproken met de krakers is een civiele kwestie tussen de krakers en de eigenaar, waar het Openbaar Ministerie verder geen bemoeienis mee heeft gehad."

E. Reactie verzoekster

In reactie op de door de korpsbeheerder en de minister van Justitie verstrekte inlichtingen deelde verzoeksters advocaat bij brief van 13 juli 2005 onder meer het volgende mee.

Met betrekking tot de ontruiming te Westzaan

Aldaar was sprake van een kantoorvilla, een loods en een kantine. Alleen de villa was in gebruik. Op 31 augustus 2003 had een met naam genoemde politieambtenaar de toezegging gedaan dat de politie eerst met de krakers zou overleggen, mocht er ontruimd gaan worden. Er is ten onrechte ontruimd. Niet is gebleken dat de panden in gebruik waren en ook niet waarom niet eerder is ontruimd. Dat een rechthebbende ongeveer een half jaar de tijd krijgt en nodig heeft om gebruik conform artikel 429sexies Sr. aan te tonen, zonder dat krakers enige mogelijkheid wordt geboden om zich uit te laten over diens beweringen is onbehoorlijk jegens hen. Ook had er overleg met hen moeten worden gevoerd. Er waren heel veel goederen in de desbetreffende panden waarvan veel (onder meer kooktoestellen, kacheltjes, gasflessen e.d.) gestolen, vernietigd of verdwenen zijn. N. - bij wie verzoekster haar spullen had opgeslagen - had overigens in het geheel geen tijd gekregen om te ontruimen. De politie had er niet zomaar vanuit mogen gaan dat er goede afspraken waren gemaakt tussen de eigenaar van de panden en verzoekster. Er waren helemaal geen afspraken over het opslaan van de goederen door de eigenaar. De hele actie stond in het teken van nalatigheid en onzorgvuldigheid van de kant van politie en justitie ten aanzien van de gerechtvaardigde belangen van verzoekster en de heer N. Er was geen sprake van het barricades. Ook daarom was het niet overleggen met de krakers om het voordeel van verrassing te hebben onbehoorlijk en respectloos. Er waren ook overigens geen serieuze aanwijzingen dat de krakers een ontruiming zouden gaan frustreren.

Bij de reactie was nog een groot aantal foto's gevoegd van de diverse containers met goederen en van goederen die na de ontruiming op het terrein waren blijven staan.

Met betrekking tot de ontruiming te Zaanstad

Ook al betreft het een complex, dan kunnen er toch afzonderlijke eenheden zijn. Het gekraakte gedeelte betrof een volstrekt afgesloten geheel, alwaar geen huis- of lokaalrecht gold van enig ander. Zelfs indien de anti-kraakwacht al bevoegd zou zijn geweest tot het gebruik van de gekraakte ruimte, dan is daarmee nog niet gezegd dat die ruimte in gebruik was. De antikraakwacht had die ruimte in elk geval niet in gebruik, nu deze zelf de afdichting oftewel de versperring van de toegang had aangebracht.

F. Reactie korpsbeheerder

1. De korpsbeheerder berichtte bij brief van 2 september 2005 naar aanleiding van verzoeksters reactie en enige vragen van de Nationale ombudsman dat de politie

vooroverleg met de krakers betreffende een dergelijke ontruiming niet raadzaam acht in verband met het risico dat barricades worden aangebracht. Ontruiming in het verleden hadden ook aangetoond dat het informeren van de krakers over een op handen zijnde ontruiming vaak problemen geeft in de vorm van meer en zwaardere barricades.

2. Desgevraagd stuurde de korpsbeheerder tevens mee de regeling "Optreden bij kraakacties" van de korpschef Zaanstreek-Waterland, waarin de werkwijze bij kraakacties is beschreven, zoals vastgesteld op 19 juli 2002. Deze regeling houdt onder meer in:

"In overleg met de Officier van Justitie is afgesproken dat de politie, bij kraakacties waarvan de rechthebbende niet aanstonds en onomstotelijk kan aantonen dat het pand in de afgelopen maanden is gebruikt, volstaat met het vastleggen van de situatie bij proces-verbaal en het noteren van personalia van betrokkenen en getuigen. Uit het onderzoek dat hierop volgt kan later blijken dat strafrechtelijk optreden noodzakelijk is; we kunnen dan alsnog optreden. In het andere geval zal de rechthebbende via een civiele procedure zijn recht moeten halen. (...)

Wij (de politie; N.o.) nemen zoveel mogelijk een objectieve positie in, verzamelen gegevens van alle betrokken partijen, zowel van de krakers als van de rechthebbende, leggen dit voor aan de (hulp-)officier van justitie en handelen tenslotte in overeenstemming met het besluit van deze instantie.(...)"

G. Informatie betrokken ambtenaar

1. Aan de door verzoekster in haar reactie genoemde politieambtenaar, die de toezegging zou hebben gedaan dat er voor een ontruiming eerst overleg met de krakers zou worden gepleegd, is de vraag voorgelegd of deze zich nog iets kon herinneren van de gebeurtenissen op 31 augustus of 1 september 2004 of van een toezegging dan wel zich kon voorstellen dat hij iets dergelijks zou hebben toegezegd.

2. Op 26 september 2005 ontving de Nationale ombudsman het antwoord op de gestelde vragen. De brief houdt in:

"Ik weet mij nog te herinneren dat ik de melding kreeg om naar bovengenoemde locatie te gaan. Dit pand zou gekraakt zijn. Teneinde om te kijken of het pand daadwerkelijk gekraakt was heb ik samen met mijn collega (...) een onderzoek ingesteld op bovengenoemde locatie. Wij werden door een manspersoon aangesproken en mochten op het terrein kijken of aan verschillende eisen was voldaan. Hiermee bedoel ik of het pand was ingericht teneinde een huiselijk leven te leiden. Wij zagen dat in het pand een aantal stoelen en tafels waren geplaatst, tevens waren er bedden in het pand aanwezig. Hierop hebben wij het pand verlaten en van onze waarnemingen een proces-verbaal opgemaakt.

(...)

Daar het enige tijd geleden is, twee jaar, kan ik niet met volle honderd procent zeggen dat ik dit (de toezegging tot het plegen van overleg; N.o.) wel of niet gezegd zou hebben. Echter ik kan mij niet voorstellen dat ik deze toezeggingen zou hebben gedaan, omdat er op dat moment totaal geen sprake van was. Ik en mijn collega (...) waren daar alleen om te kijken of het pand daadwerkelijk gekraakt was en daar wij toch verder niets konden betekenen hebben wij direct het pand verlaten. Dit omdat de eigenaar van het pand vervolgens een civiele procedure dient op te starten. Ik kan mij wel voorstellen dat ik zou hebben gezegd dat de eigenaar van het pand contact met hen zou opnemen. echter dit kan ik niet met zekerheid zeggen."

H. Reactie minister van justitie

1. De Nationale ombudsman verzocht de minister van Justitie bij brief van 11 augustus 2005 te reageren op hetgeen in verzoekers reactie was gesteld omtrent overleg met de krakers. Tevens verzocht de Nationale ombudsman de minister van Justitie om aan te geven of het in het algemeen tot de taak van de officier van justitie behoort om bij een bevel tot ontruiming de politie aan te sturen voor wat betreft het veilig (doen) stellen van de spullen van de krakers.

2. De minister van Justitie antwoordde bij brief van 26 oktober 2005 als volgt:

"In het algemeen wil ik opmerken dat de officier van justitie op grond van artikel 429sexies Wetboek van Strafrecht in combinatie met artikel 124 van de Wet op de rechterlijke organisatie kan besluiten tot ontruimen. De officier van justitie heeft met betrekking tot de ontruiming van het pand (...) te Westzaan van de politie begrepen dat al langer overleg was gevoerd met de eigenaar en de krakers over het al dan niet in gebruik zijn van het betreffende pand. De rechthebbende heeft uiteindelijk aangetoond dat de kantoorvilla verhuurd is geweest aan antikraakwachten. In ieder geval stond de kantoorvilla nog geen 12 maanden leeg. Deze antikraakwachten hebben verklaard dat zij ook gebruik hebben gemaakt van de bijgebouwen c.q. loodsen. Er zijn door de eigenaar huurovereenkomsten overgelegd. Ik ben dan ook van mening dat het betreffende pand terecht is ontruimd.

Met betrekking tot de ontruiming (...) te Westzaan en (...) Zaandam is afgesproken dat de politie de betreffende panden binnen kon treden om tot aanhouding over te gaan, als de krakers niet zouden voldoen aan de vordering zich te verwijderen. Er is tevens afgesproken dat de krakers gelegenheid moesten krijgen hun eigendommen mee te nemen, alvorens tot feitelijke ontruiming over te gaan. Daarbij is ook besproken dat de politie vervolgens geen goederen (strafrechtelijk) in beslag zou nemen, maar dat de krakers en de eigenaren van de panden zouden moeten overleggen over de spullen die niet tijdig werden of konden worden weggehaald, zodat deze alsnog aan de rechthebbenden ter beschikking konden worden gesteld. De politie heeft daarin een bemiddelende rol gespeeld. De politie is verder niet betrokken bij de praktische afwikkeling van de teruggave en het ophalen van de goederen.

Opmerking verdient nog dat de officier van justitie alleen in beeld komt indien er sprake is van het nemen van beslissingen over strafrechtelijk beslag, maar daarvan is, zoals gezegd, in de onderhavige gevallen geen sprake geweest.

De krakers hebben met betrekking tot zowel de ontruiming (...) te Westzaan als de ontruiming van de J.-school te Zaandam aangekondigd een kort geding te zullen aanspannen. Als die procedures al daadwerkelijk zouden zijn gestart, zou de uitslag daarvan door het Openbaar Ministerie en de politie - in het belang van de openbare orde - niet zijn afgewacht. De Zaanstreek heeft een omvangrijke en actieve krakersbeweging en gevreesd werd dat het ruimschoots vooraf aankondigen van ontruiming zou kunnen leiden tot barricadering van de panden en grootschalige ordeverstoringen.

In het algemeen kan ook gesteld worden dat het Openbaar Ministerie niet verplicht is om vooraf een ontruiming aan te kondigen. Ook behoeft het openbaar Ministerie een beslissing in een aangespannen kort geding niet af te wachten."

Achtergrond

1. Wetboek van strafrecht

Artikel 138, eerste lid

"Hij die in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijderd, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie."

Tekst en Commentaar Wetboek van Strafrecht (Cleiren/Nijboer), tweede druk, aant. 9 bij dit artikel houdt onder meer in:

"Bij een ander in gebruik. Niet de eigendom is beslissend, maar het feitelijk houderschap. Bij een woning, waar immers het huisrecht voorop staat, kan een probleem rijzen, als het pand niet feitelijk bewoond wordt. De HR gaat ervan uit, dat de betekenis is 'feitelijk bij een ander in gebruik'(HR 2 februari 1971, NJ 1971,385)."

Artikel 429sexies

"1. Hij die een door hem wederrechtelijk in gebruik genomen woning of gebouw, waarvan het gebruik door de rechthebbende niet meer dan twaalf maanden voorafgaande aan die wederrechtelijke ingebruikname is beëindigd, op vordering van of vanwege de rechthebbende niet aanstonds ontruimt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste vier maanden of geldboete van de derde categorie.

2. Met dezelfde straf wordt gestraft hij die, vertoevende in een wederrechtelijk in gebruik genomen woning of gebouw, waarvan het gebruik door de rechthebbende niet meer dan twaalf maanden voorafgaande aan die wederrechtelijke ingebruikname is beëindigd, zich op de vordering van of vanwege de rechthebbende niet aanstonds verwijdert."

Tekst en Commentaar Wetboek van Strafrecht, aant. 7, sub b) houdt in:

"**Gebruik.** Deze term komt een zelfde betekenis toe als de term 'gebruik' in artikel 138 (Hand. TK 20 februari 1992, 55-3565)".

2. Wetboek van Strafvordering

Artikel 27

"1. Als verdachte wordt voordat de vervolging is aangevangen, aangemerkt degene te wiens aanzien uit feiten of omstandigheden een redelijk vermoeden van schuld aan eenig strafbaar feit voortvloeit."